

**СУЧАСНІ МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ**

Ходинецька М. Й.

вчитель біології

**Теребовлянський навчально-реабілітаційний центр
м. Теребовля, Тернопільська область, Україна**

*«До кожної дитини є десятки ключиків, і все залежить від того,
як повернути той чи інший ключик»
Моє педагогічне кредо*

В час стрімкого та бурхливого розвитку суспільства, культури, сучасна людина і сама повинна розвиватися швидше. Їй необхідно мати більше знань, умінь і навичок, які б допомогли розширювати світогляд та давали б можливість крокувати впевнено поряд з швидким потоком науково-технічного прогресу. Бурхливі зміни торкнулись і сфери спеціальної освіти з використанням надбань наукового пошуку соціокультурності, гуманістичності, дитиноцентризму [2, с. 17; 4, с. 480]. Означене дає міцне підґрунтя, фундамент для застосування сучасних інноваційних педагогічних технологій [5, с. 142].

Відомий грузинський педагог Ш. Амонашвілі писав: «В современной советской школе все направлено на то, чтобы объединить учеников, а не разъединять их; в них воспитывается чувство солидарности, взаимной помощи и заботы друг о друге. Каждый умеет радоваться успехам товарищей. Всякое проявление чувства эгоизма, личной выгоды преодолевается с помощью совместной работы, объединенной высокой целью, чутких педагогических методов и личностного влияния педагога на воспитанников» [1, с. 2]. Використання новітніх методик дає можливість навчити, розвинути та виховати особистість, яка не загубиться у новому, розвинутому світі, а, навпаки, буде керувати ним.

Одним із інноваційних підходів до викладання біології є використання логічно-опорних сигналів (ЛОС) та структурно-логічних схем (СЛС). В результаті використання СЛС та ЛОС досягається: активізація учнів на уроці, підвищується інтерес до навчання, більша свобода в міркуваннях і доведеннях учнів, позбавлення від механічного зазубрювання, зняття скутості та страху перед помилкою.

СЛС – це висновки, які народжуються на очах у вигляді карток, таблиць, малюнків. СЛС – це плани-конспекти, де працюють різні аналізатори пам'яті, органи чуття, мислення, сприйняття, осмислення, пропускну властивість мозку.

До нетрадиційних методів відносять інтерактивні та дистанційні методи. В свою чергу до інтерактивних методів належать:

- метод проектів: вимагає рішення певної проблеми, що передбачає, використання різноманітних методів, інтегрування знань з різних галузей;
- метод навчання у співпраці: члени групи стають взаємопов'язаними і залежними один від одного, але при цьому достатньо самостійними в оволодінні навчальним матеріалом і розв'язанні поставлених завдань;
- ігровий метод: проведення уроків – «асоціацій» (з рослинами, тваринами, біологічними процесами), уроків – змагань. «Імітаційна гра» охоплює і вузькі поняття: ділова гра, рольова гра, операційна гра, метод інсценування з використанням консультантів і програмних засобів для комп'ютерів.

На уроках біології ігрові технології повинні посідати своє чинне місце, оскільки введення дидактичних ігор є засобом створення на уроках таких ситуацій, що збуджують думку і стимулюють творчу ініціативу, а особливістю гри є створення умов, не властивих традиційному навчанню.

Окрім використання ігрових ситуацій, можна практикувати ще й такі нетрадиційні уроки, як: мандрівка, конференція, суд, ділова гра, КВК, семінар, диспут, брифінг тощо. Такі уроки доцільно планувати під час актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, його закріплення, повторення.

Використання педагогічних інноваційних методів і технологій у викладанні біології та екології дає можливість вчителю не лише вчити учнів опановувати компетенції, а й зацікавлювати їх, стимулювати їхню пізнавальну діяльність та прагнення самостійно вивчати природничі науки [3, с. 84].

Метою будь-якої технології є досягнення вищого рівня навчання і виховання. Для здійснення цього педагогічна технологія має задовольняти такі вимоги: науковість – усі педагогічні прийоми певної технології повинні мати наукове обґрунтування, системність – усі складові технології повинні бути взаємопов'язані та складати у сукупності єдине ціле, передбачуваність – етапи впровадження та очікувані результати технології повинні бути чітко сплановані, ефективність – застосування певної технології виправдовує витрати (часові, емоційні, матеріальні тощо) для отримання гарантованого результату, можливість відтворення – можливість використання, повторення технології іншими суб'єктами, оптимальність – певна технологія має низку переваг порівняно з іншими для отримання бажаного результату [5].

Під час проведення різних типів уроків з біології та екології доцільно використовувати наступні інноваційні технології: методи «Біологічна розминка», «Біологічний крос», «Так – ні», «Вірю – не вірю», «Чомучка», «Корова», «Шпаргалка», «Мікрофон», «Взаємоопитування», «Дивуй!», «Мозковий штурм», «Учитель-учень», «Конкурс запитань», «Прес-конференція», «Світлофор».

Метод «Біологічна розминка» полягає у роботі учнів у парах, під час якої вони ставлять один одному запитання з теми, яка вивчалася раніше. Даний метод допомагає налаштуватись на роботу та створити відповідний робочий настрій.

Метод «Біологічний крос» має за мету актуалізувати знання учнів з попередньо вивчених тем та виправити можливі помилки. Вчитель зачитує учням незавершені вислови та пропонує доповнити їх необхідними відомостями.

Метод «Так–ні» полягає у тому, що учитель загадує поняття з теми, що вивчається, а учні намагаються знайти відповідь, ставлячи навідні питання, відповідати на які необхідно лише «Так» або «Ні».

Метод «Вірю–не вірю» використовується для актуалізації опорних знань або для закріплення знань після вивчення теми. Учням пропонується відповісти на запитання, що починаються словами «Чи вірите ви в те, що ...»

Метод «Чомучка» полягає в тому, що учні заздалегідь готують запитання з теми та на уроці, під час перевірки домашнього завдання, обмінюються запитаннями і відповідають на них.

Метод «Корова» – це ігровий метод, який полягає у безсловесній демонстрації учнем біологічного поняття, яке потрібно визначити іншим учням.

Метод «Шпаргалка» – учні отримують завдання створити шпаргалку (опорний конспект відповіді), яка повинна задовольняти наступні вимоги: бути інформативною, лаконічною, схематичною, оригінальною. Після створення шпаргалки учні мають її захистити, тобто, використовуючи тільки її, дати відповіді на всі питання по темі, що вивчається.

Метод «Мікрофон» використовується під час мотивації навчальної діяльності учнів або для закріплення знань. Учитель пропонує учням висловити думку щодо поставленого запитання, використовуючи уявний мікрофон. Учень, що висловився, передає «мікрофон» далі.

Метод «Взаємоопитування» – учні працюють у парах та ставлять одне одному запитання за домашнім завданням.

Метод «Дивуй!» використовується під час мотивації навчальних знань учнів. Учитель наводить дивні цікаві факти про об'єкт, що вивчається.

Метод «Мозковий штурм» використовується для формування позитивного наукового ставлення до теми, що вивчається. Учні отримують завдання напрацювати ідеї для розв'язання певної проблеми.

Метод «Учитель–учень» полягає в тому, що, працюючи в парах, учні вивчають різний навчальний матеріал, потім один стає «вчителем» та пояснює іншому прочитане, після чого вони міняються ролями. Даний метод доцільно видозмінити: учні самостійно опрацьовують матеріал, а потім учитель обирає одного учня, який виступає в ролі «учителя» і пояснює тему іншим. Тему краще поділити на кілька підтем та запросити кілька «вчителів», яким інші учні можуть ставити запитання.

Метод «Конкурс запитань» використовується під час самостійного вивчення матеріалу або вивчення у групах. Учні формують творчі проблемні запитання з щойно вивченої теми. Обмін запитаннями відбувається у вигляді конкурсу.

Метод «Прес-конференція» використовується для закріплення знань. Учні обговорюють, наскільки повно було виконано роботу, розкрито тему, в якому напрямку її можна вивчати далі.

Метод «Світлофор» використовується для перевірки розуміння нового матеріалу, для узагальнення знань. Учитель ставить запитання з вивченого матеріалу. Учні, замість відповіді, піднімають картку: якщо згідні з твердженням – зелену, якщо не згідні – червону.

Використання педагогічних інноваційних технологій на уроках біології та екології дає можливість покращити якість засвоєння та відтворення матеріалу учнями НРЦ. Нові педагогічні методики та ігрові форми навчання зацікавлюють та стимулюють учнів до подальшого самостійного вивчення біології та екології доступними інформаційними засобами.

Література:

1. Амонашвілі Шалва. *Посмішко моя, де ти?* / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://abetka.ukrlife.org/shalva.html>
2. Кульбіда С. В. *Формування жестомовної комунікативної компетенції – від розуміння до застосування* / С. В. Кульбіда // *Особлива дитина: навчання і виховання*. – 2016. – № 1/77. – С. 15–29. Режим доступу <http://lib.iitta.gov.ua/707090/>
3. Кульбіда С. В. *Місце жестової мови у спеціальній школі для осіб з порушеннями слуху* *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*. – *Науково-методичний збірник*. – Вип. 9. – Київ: ПП: *Актуальна освіта*, 2007. – С. 82–84.

4. Щуцька, О. І., Кацан, М. І. (2017) Здобутки сучасної сурдопедагогіки на прикладі навчально-реабілітаційного центру. О. Щуцька, М. Кацан. – Молодь в умовах нової соціальної перспективи: Зб. наук. праць. – Вип. 16. – Київ, 18 травня 2017 року.

– К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 477–488. Режим доступу <http://lib.iitta.gov.ua/707201/>

5. Kulbida S. (2018). Introduction features of bilingual Education of deaf People in Ukraine // – Освіта впродовж життя: соціальні запити, сучасні виклики та пріоритети в реалізації: матеріали конференції. – Київ, 22 березня 2018 року. – К.: НАУ, 2018. – С. 140–150. Режим доступу:

<http://lib.iitta.gov.ua/710550/>